

УДК 821.521-312.6.09»19»Т.Дзюн'ічіро : 114

ОБРАЗ МІСТА В КОНЦЕПТУАЛЬНОМУ ПРОСТОРИ РОМАНУ ТАНІДЗАКІ ДЗЮН'ІЧІРО “ДРІБНИЙ СНІГ”

Олена Горошкевич

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра сходознавства,
вул. Університетська, 1, кімн. 239, Львів, Україна, 79000,
тел.: (032) 239 47 04, e-mail: olena_goroshkevych@yahoo.com*

Розглянуто образ міста як стрижневий елемент у концептуальному просторі роману Танідзакі Дзюн'ічіро “Дрібний сніг”.

Ключові слова: індивідуально-авторська модель світу, художньо-образний концепт, концепт простору, образ міста.

Роман класика японської літератури ХХ століття Танідзакі Дзюн'ічіро “Дрібний сніг” – твір, який відносять до жанру сімейної хроніки, оскільки в ньому розгортається картина життя однієї родини у передвоєнній Японії (з середини 30-х років і до весни 1941 року). Проте за багатогранністю мотивів та широтою зображення його фактично можна розглядати як роман-епопею, що ознайомлює читача з національними етичними й естетичними ідеалами, з віками виплеканою художньою традицією. Російська дослідниця І. Львова зазначила, що письменник у цьому творі “ніби відчуває себе літописцем, покликаним закарбувати для прийдешніх поколінь усе те, що було для нього таким дорогим, розповісти про культуру побуту, культуру людських взаємин” [4, с. 26]. Відомо, що автора твору разом з Кавабатою Ясунарі номінували на здобуття Нобелівської премії. Саме цей твір Танідзакі, як і творчий доробок Кавабати, надзвичайно яскраво розкриває “суть японського способу мислення”, дух національної культури, особливість суто японського сприйняття і переживання краси.

Проте, на відміну від творчості Кавабати Ясунарі, яка привертає дедалі більшу увагу дослідників в Україні, доробок Танідзакі Дзюн'ічіро ще не став предметом наукових зацікавлень українських сходознавців.

У межах цієї розвідки розглянемо особливості образу міста як стрижневого компонента концептуалізації простору в романі “Дрібний сніг”.

Сучасний когнітивний напрям дослідження художнього тексту передбачає аналіз “концептуального модельного відображення дійсності як модифікату сфери свідомості автора (художньої, естетичної, етичної, наукової, аксіологічної, прагматичної) та як моделі впливу на свідомість, інтелект, пам'ять, поведінку, погляди інтерпретаторів” [5, с. 107]. Відповідно до когнітивної парадигми художній текст осмислюється як складний знак, що виражає знання письменника про дійсність, втілені у його творі у вигляді індивідуально-авторської моделі світу [1, с. 24]. Одиницею витвореної авторською

свідомістю моделі світу, як відомо, виступає концепт, який у тексті художнього твору визначають як образно-художній.

Важливу роль у тексті художнього твору відіграють концепти простору і часу, які активно досліджують у концепціях сучасного мовознавства, літературознавства, в лінгвокультурології та інших сферах гуманітарного знання. Особливу увагу приділяють лінгво- і культурноспецифічним просторовим концептам [3, с. 186]. Досліджують простір у “художніх світах” окремих авторів.

Концепт “простір” у романі “Дрібний сніг” актуалізується через концепти міста, природи, оселі, асоціативно пов’язаний з героями твору. Серед них місту належить особлива роль як такому, що витворений історією культури.

Місто як просторовий концепт може бути співставним з державою, бути її уособленням, виступати центром певного світу. Як зазначив Ю. Лотман, “місто як складний семіотичний механізм, генератор культури, ...являє собою котел текстів і кодів, різнорівневих і гетерогенних” [2, с. 212]. Архітектурні споруди, міські обряди і церемонії, план міста, назви вулиць і тисячі інших реліктів минулих часів постають як “кодові програми, які постійно генерують тексти історичного минулого” [2, с. 213].

Район Кансай, у якому розгортаються події твору, для Танідзакі, уродженця міста Токіо, став прихистком після руйнівного землетрусу 1923 року, що майже повністю зруйнував столицю та забрав життя понад ста п’ятдесяти тисяч людей. Письменник розраховував пожити там короткий час, а залишився на довгі роки. В есе “Думи про Токіо” згодом писав, що район Кансай – не лише місто Кіото, але й стара Японія Осаки і Нарі – підкорив його раніше, ніж він це встиг усвідомити. Цей переїзд для письменника означав також і зміну художньо-естетичних смаків та уподобань. Від захоплення західною культурою та літературою, яке відчувається в ранній творчості письменника, Танідзакі повернувся до національних витоків. Ці відомості можемо розглядати як передтекстові пресупозиції, важливі з погляду формування концептуального простору твору.

У центрі авторської уваги колись відома на усю Осаку купецька родина Макіюка. В Осаці, у старій батьківській оселі проживає старша сестра Цуруко з чоловіком і дітьми. Проте, попри те, що саме вони виконують функції “головного дому”, основні події твору відбуваються в невеличкому містечку Асії, що на півшляху між Осакою і Кобе, в якому проживає друга за віком сестра Сачіко з чоловіком Тейноске і дочкою Ецуко. Затишному родинному колу в Асії віддають перевагу дві молодші незаміжні сестри Юкіко та Таеко. Згодом чоловік старшої сестри у справах служби змушений з родиною переїхати до Токіо. І таким способом географія переміщень головних героїнь поширюється і на район Канто. Крізь весь твір проходить протиставлення цих двох районів: колиски національної культури – району Кансай та урбанізованого мегаполіса – Токіо, в якому так незатишно почувають себе сестри Макіюка.

Роман “Дрібний сніг” усією художньою тканиною відкриває перед читачем духовний світ і психологію японців. Хоча твір написаний у реалістичній манері, відчувається, з одного боку, захоплення автора естетизмом, його приналежність до естетського літературного угруповання “Тамбіха”, з іншого – вплив сенсуалізму. У переважній більшості епізодів роману спостерігається внутрішня фокалізація наративу [2, с. 275]:

читач сприймає змальовані автором ситуації через думки, емоційні стани сестер, на-самперед Сачіко.

Місто в авторській картині світу, втіленій у романі, це не просто локус, місце, де відбуваються ті чи інші події, а центр певного світу, що має особливу духовну, культурну та історичну ауру, центр, якому притаманні свій ритм і стиль життя.

У творі ми знаходимо мало розлогих описів вулиць, споруд, краєвидів. Образ міста передано, головню, через рецепцію головних героїнь, їхні емоційні реакції.

Осака – стародавнє торгове місто, в якому купецька родина Макіюка колись славилася заможністю, це місто, де сестри народилися, тому не дивно, що старша з них, Цуруко, вірила, що немає на землі міста, кращого за Осаку. Своїм кансайським походженням пишаються і молодші сестри, зокрема Сачіко.

На Осаці, на відміну від Кіото, Асії та Токіо, менше зосереджена авторська увага, тут відбувається не так багато подій. Проте згадані у творі назви вулиць, кварталів слугують своєрідними ключами, кодами, що несуть яскраву національно-культурну семантику. Зокрема згадано район Сіммачі ("новий квартал"). Цей осакський квартал був утворений у XVII ст. за урядовим наказом, в ньому були зосереджені усі розважальні заклади міста. Як і райони Сімабара в Кіото та Йосівара в Едо (Токіо), Сіммачі був одним із трьох найвідоміших "веселих кварталів" феодалної Японії. Згадано у творі і відомий осакський театр Кабукі, ляльковий театр Бунраку, в якому дотримувалися традицій акторського мистецтва, що сформувалися ще в XVII–XVIII ст., популярні ресторани "Харіхан" та "Цурую".

Часто уособленням міста стає топографічно обмежений простір – дім як місце проживання, місце, де розгортається більшість сцен у творі. Осака для героїнь асоціюється у першу чергу з родинним гніздом – батьківським домом.

そう云う姉が現在住んでいる上本町の家と云うのは、これも銃大阪式の、高い堀の門を潜るとれんじ格子の表つきの一構えがあって、玄関の土間から裏口まで通り庭が空き抜けてい、わずかに中前栽の鈍い明かりがさしている屋も薄暗い室内…古風な作りであった。幸子たちはこの家がいつから其処に建てられているのかを知らない。恐らく一二代前の先祖が建てて…父が最期の息を引き取ったのは其処であったとして、その家には特別な追憶を持っている訳であった。姉の大阪に対する郷土愛の中には、その家への執着が余程多くを占めているのであろうと幸子は察した。…でも大阪の家がぜんぜんなくなると云うことは、幸子としても生まれ故郷の根拠を失ってしまうのである…

Sou iu ane ga genzai sunde iru Uehonmachi no ie to iu no ha, kore mo jun Oosakashiki no, takai hei no mon wo kuguru to renjigoushi no hyoutsuki no ichikamae ga atte, genkan no dokan kara uraguchi made touriniwa ga akinuketei, wazuka ni nakasenzai no nibui akari ga sashite iru hiru no usugurai shitsunai... kofuuna tsukuri de atta. Sachikotachi ha kono ie ga itsu kara soko ni taterarete iru no ka wo shiranai. Osoraku ichi ni dai mae no senso ga tatete... chichi ga saiki no iki wo hikitotta no ha soko de atta shi shite, sono ie ni ha tokubetsuna tsuioku wo motte iru wake de atta. Ane no Oosaka ni taisuru kyoudoai no naka ni ha, sono ie he no ga shuujaku ga yohodo ooku wo shimete iru no de arou to Sachiko ha sassita. Demo Oosaka no ie ga zenzen naku naru to iu koto ha, Sachiko to shitemo umarekokyou no konkyo wo ushinatte shimau no de aru...

‘Дім Цуруко на вулиці Уехоммачі був типовим осакським будинком. Вже з воріт високої огорожі можна було бачити його обшитий дерев’яною решіткою фасад. З передпокою через увесь дім тягнувся коридор, який вів на задній двір. В кімнатах навіть вдень панувала напівтемрява... Сачіко не могла впевнено сказати, коли був побудований цей дім. Можливо, ще за її діда або навіть прадіда... Саме тут помер їх батько. Не дивно, що з цим будинком у всіх сестер були пов’язані зовсім особливі спогади. Сачіко підозрювала, що любов Цуруко до Осаки також здебільш пояснюється саме цим... Сачіко зрозуміла: втратити цей дім назавжди для неї означає втратити власні корені’ [7, с. 169–170].

Цей дім, старий, великий, респектабельний уособлює колишнє фінансове процвітання і соціальний статус родини.

Натомість будинок, який винаймає родина Цуруко в Токіо, вражає непривабливим виглядом. Виявляється, що навіть циновки тут меншого розміру, ніж в Осаці, тому токійська кімната у вісім дзьо¹ відповідає кімнаті в шість дзьо в Осаці. Убогість внутрішнього оформлення токійського будинку, який будували спеціально для оренди, тільки підкреслюють вишукані речі, перевезені з Осаки.

Затишок сімейного вогнища символізує у творі дім Сачіко в Асії. Комфортний, просторий, витриманий, за винятком двох кімнат, у японському стилі, дім є тим місцем, в якому почувають себе захищеними троє з чотирьох сестер Макіока. Уперше оцінити переваги теплого дому Сачіко змогла тільки переселившись в Асію, оскільки їхній будинок був обладнаний новітнім на ті часи електричним опаленням, якого не було в старій осакській оселі. Біля дому – невеликий сад, який зберігав сліди незайманої краси природи цього краю. У ньому, мабуть, з незапам’ятних часів стояли три могутні сосни. Був тут і штучний сад, який відтворював у мініатюрі гірський пейзаж: схилом вкритої каменями гірки стелилися та спускалися вниз до мініатюрного ставка гілки кущів кодемари з дрібними білими квіточками. Правий берег ставка прикрашали деревце сакури і кущ бузку. Росли там і сандалове дерево, і платани.

Цей невеликий клаптик природи допомагав сестрам знайти душевний спокій, розраду, естетичне задоволення. Не випадково, кожного разу, як Юкіко поверталася в Асію, вона відчувала себе так, ніби “заново народилася”.

І навіть коли в районі Асії – Кобе сталася велика повінь, під час якої мало не загинула наймолодша сестра Таеко, дім Сачіко залишався острівцем безпеки і порятунку. Асія – невеличке містечко, в якому живуть, спілкуються з сусідами, діти навчаються в школі, в якому має свій невеликий бізнес наймолодша сестра – Таеко. Проте Тейноске на службу в банк щодня їздить до Осаки, а усі найважливіші справи, ділові, офіційні зустрічі відбуваються переважно в Кобе – великому промисловому і портову центрі кансайського регіону. Тут Таеко влаштовує виставку створених власноруч ляльок, до Кобе сестри їздять за покупками.

Проте, безперечно, серцем району Кансай є Кіото – місто з багатовіковою історією, колиска її самобутньої аристократичної культури. Місто, що в давнину називалося Хейан “миру і спокою”, понад тисячу років було столицею Японії, центром її

¹ Одиниця виміру житлової площі, лічильний класифікатор для татамі – циновки, якими застелена підлога в кімнаті.

політичного, інтелектуального, мистецького і релігійного життя. Місто оточене вкритими лісами пагорбами і горами, на яких розташовані численні храми, кожен з яких має свою історію і традицію. Як відомо, за давніми віруваннями, гори виступають посередниками між землею і небом, є пограниччям двох світів. Усвідомлення того, що гори – це сакральний простір, виявилось надзвичайно стійким, що знайшло своє відображення в так званій системі "П'яти монастирів"¹.

Це місто в різні часи європейці порівнювали то з Флоренцією за живописністю краєвидів, то з Версалем за пишністю і красою його культурних надбань, то з Римом або Візантією за роллю в духовному житті країни.

Багато особливих звичаїв Кіото, що беруть початок у сивій давнині, витримали перевірку часом і збереглися до наших днів. Це і свято милування сакурою при світлі факелів, і свято храму Гіон², яке щорічно святкують 17 липня, та інші храмові свята, коли на вулицях міста можна бачити яскраві дійства, що відтворюють костюми та атмосферу процесії даймьо³ та їх васалів.

Кіото у творі Танідзакі постає чистим джерелом, до якого припадають аби втамувати естетичну та емоційну спрагу, торкнутися витоків національної культурної традиції, отримати заряд позитивної енергії, що живить людину аж до наступної зустрічі з цим містом.

Саме в Кіото щороку сестри їдуть помилуватися цвітінням сакури або ж молодим зеленим листям, їдуть за естетичним враженням, якого їм повинно вистачити до наступного року, до наступної весни.

Звичайно, щоб милуватися красою сакури, зовсім не обов'язково їхати до Кіото. Це можна зробити і в Асії. Але Сачіко й на думку таке не спадало. У своїх уподобаннях вона була безкомпромісною:

…鯛でも明石鯛ではなければ旨がない…花も京都の花でなければ見たような気がしないのであった。

...tai demo Akashi de nakereba umagaranai... hana mo Kyouto no hana de nakereba mita youna ki ga shinai no de atta.

‘якщо ласувати окунями, то лише тими, що виловлені в бухті Акасі; якщо вже насолоджуватися красою сакури, то лише в Кіото [7, с. 147].

去年の春は貞之助がそれに反対を唱え、たまには場所を変えようと云い出して、銀帯橋まで出かけていったが、帰ってきてから、幸子は何か忘れ物をしたようで… Kyounen no haru ha Teinosuke ga sore ni hantai wo tonae, tama ni ha basho wo kaeyou to iidashite, Kintaibashi made dekakete itta ga, kaette kite kara, Sachiko ha nanika ga wasuremono wo shita you de...

‘Минулого року Тейноске запропонував цей порядок змінити, вони їздили до Кінтайбасі, але, коли повернулися, у Сачіко було таке враження, ніби її ошукали...’ [7, с.147].

¹ За традицією, що бере початок у давній Індії та Китаї, буддійські монастирі будували на вершинах гір. "П'ять монастирів" – головні храми в ієрархії дзенських храмів XIV – XV ст. Назва умовна, оскільки кількість монастирів вищого рангу в різні часи відрізнялася, в XIV ст. їх налічувалося одинадцять, шість з яких розташовані в Кіото.

² Знаменитий синтоїстський храм.

³ Багатий феодал, князь.

У смисловій структурі образу цього міста у творі велику роль відіграють пейзажні замальовки. Детально описано маршрути прогулянок сестер вулицями та парками, відвідання храмів старої столиці.

Зазвичай Макіока, приїхавши в Кіото, вечеряли в ресторані «Хьотей» недалеко від храму Нандзензді¹, потім, подивившись на весняні танці гейш (цього видовища вони ніколи не пропускали), йшли милуватися квітами сакури при світлі ліхтарів у парку Гіон. Наступного дня здійснювали прогулянку від Саги до Арасіями, а пізніше поверталися в місто, щоб встигнути помилуватися сакурою в храмі Хейан². Відвідання храму Хейан завжди відкладали наостанок, оскільки тамтешня сакура була найпрекраснішою в усьому Кіото. Вважалося, що після того, як сакура біля храму Гіон зістарилася і квіти на ній з року в рік ставали все більш бляклими, побачити кіотську весну у всій красі можна було в парку храму Хейан.

Макіока приходили туди в той час, коли починало сутеніти і коли особливо гостро відчувався щем розлуки з чимось дуже дорогим.

...海外にまでその美を謳われていると云う名木の桜が、今年はどうな風であろうか、もうおそくはないであろうかと気を揉みながら…胸をときめかすのであるが、今年も同じような思いで門をくぐった彼女達は、忽ち夕空にひろがっている紅の雲を仰ぎ見ると、皆が一緒に、「あー」と、感歎の声を放った。この一瞬こそ、二日間の行事の頂点であり、の喜びこそ、去年の春が暮れて以来一年に亘って待ちつづけていたものなのである。彼女たちは、ああ、これよかった、これで今年もこの花の満開にいき合わせたと…来年の春も亦この花を見られますように願うのであるが…

Kaigai ni mademo sono bi wo utawarete iru to iu meiki no sakura ga, kotoshi ha donna fuu de arou ka, mou osoku ha nai de arou ka to ki wo mominagara... mune wo tokimekasu no de aru ga, kotoshi mo onaji you na omoide mon wo kugutta kanojotachi ha, tachimachi yuuzora ni hirogatte iru beni no kumo wo aogimiru to, minna ga ichiyouni, [a-]to, kantan no koe wo hanatta. Kono issun koso, futsukakan no gyouji no chouten de ari, kono yorokobi koso,kyonen no haru ga kurete irai ichinen ni watatte machitsuzukete ita mono nana de aru. Kanojotachi ha, aa, kore yokatta, korede kotshi mo kono hana no mankai ni ikiawaseta to omotte... rainen no haru mo mata kono hana wo miraremasu youni to negau node aru ga...

‘Щоразу в них завмирало серце: якою побачать вони сакуру ..., відому своєю красою навіть закордоном. Чи може вже відцвіла? І кожного разу у них вихоплювався вигук захоплення, коли бачили велику хмарину яскраво-рожевих пелюсток на тлі вечірнього неба. Це був кульмінаційний момент дводенної поїздки, радість від нього вони будуть плекати в серцях увесь рік. “Ну от і добре, що нам вдалося побачити сакуру у повному цвітінні, нехай так буде і на другий рік”, – молилися в душі вони’ [7, с. 150–151].

Місця, які відвідують Макіока в старій столиці, є надзвичайно знаковими, культовими для кожного японця. Наприклад, квартал Гіон знаменитий не лише храмом і парком, але й тим, що там є школа і театр гейш. Краса храму Кійомідзу, куди сестри ідуть молитися за здоров’я наймолодшої, Таеко, оспівана в багатьох творах класичної японської літератури, зокрема в п’єсах Чікамацу Модзаемона. Храм Хоріндзі “Всеперамагаючо-

¹ Головний храм у системі “П’яти монастирів”, побудований 1291 року, славиться багатою колекцією творів мистецтва, зокрема живопису школи Кано.

² Храм побудований до 110 ювілею міста.

го закону" відомий тим, що сюди щороку весняної пори приходять тринадцятирічні підлітки, аби попросити благословіння у бодхісатви Кокудзо. Вже сама семантика назв слугує певним культурним кодом, своєрідною мантрою: храм "миру і спокою" Хейан, храм "всеперемагаючого закону" Хоріндзі, храм "чистої прохолоди" Сейрейдзі, павільон "великого милосердя" Дайхікаку, храм "небесного дракона" Тенрюдзі¹ тощо.

Відвідували сестри також і жіночий монастир Фудоін на горі Такао, який побудував старий Макіока у свої кращі часи, що свідчить, з одного боку, про могутність і багатство роду, а з іншого, про релігійні традиції родини.

Згадано у творі ще одне місто кансайського регіону – Нара, перша столиця Японії. Тейноске і Сачіко їдуть туди в подорож на декілька днів. Як і належить, вони відвідали найвідоміші та найсакральніші місця старої столиці: від знаменитого синтоїстського храму Касуга пройшли пішки до найбільшого буддійського дерев'яного храму Японії Тодайдзі, побачили статую Великого Будди, відвідали також найстаріший храм Хорюдзі.

Проте, на відміну від поїздок у Кіото, які зображені як такі, що завжди дарували відвідувачам почуття духовного та естетичного збагачення, ця подорож змальована без патетики, з певним гумором. У готелі "Нара", в якому зупинилося подружжя, вночі їх покусали клопи. Тобто тут бачимо прийом поєднання високого і низького, сакрального і профанного, прийом, який часто використовується в японській літературі, зокрема в поезії хайку.

Найсуперечливішим з погляду емоційного та оцінного забарвлення є образ Токіо. Ставлення сестер до столиці неоднозначне і з часом воно трансформується. Спочатку у сприйнятті сестер це чуже, подеколи навіть вороже місто. Сачіко уявляла Токіо як-ись іншим світом, зовсім відмінним від Осаки, "страшним містом", в якому не можуть "не здати нерви". Вона не хотіла б жити тут, повітря Токіо здавалося їй надто сухим і жорстким. Особливо гнітюче на неї діяли нудні, безликі вулички на околицях.

道行く人の顔つきひとつでも変に冷たく白っちゃけているように見えるのは何故であろうか。幸子は自分の住んでいる蘆屋あたりの空の色や土の色の朗らかさ、空気の肌触りの和やかさを思い浮かべた。これが京都の市内などであると、たまたま始めての街筋へ出ても、前から知っていた街のような親しみを覚え、ついその辺りの人に話しかけてみたくなるのに、東京というところは、いつ来てみても自分には縁もゆかりもない、余所余所しい土地などである。

Michi yuku hito no kaotsuki hitotsu demo hen ni tsumetaku shirocchakete iru you ni mieru no ha naze de arou ka. Sachiko ha jibun no sunde iru Ashiya atari no sora no iro ya tsuchi no iro no hogarakasa, kuuki no hadazawari no nagoyakasa wo omoiukabeta. Kore ga Kyouto no shinai nado de aru to, tamatama hajimete no gaizuji he detemo, mae kara shitte ita machi no youna shitashimi wo oboe, tsui sono atari no hito ni hanashikakete mitakumo naru noni, Toukyou to iu tokoro ha, itsu kitemitemo jibun ni ha en mo yukari mo nai, yosoyososhii tochi nano de aru.

У Сачіко раптом стислося серце, так, ніби вона опинилася в далекій, невідомій країні... Чому такими холодними і непривітними були обличчя перехожих? Сачіко з

¹ Один із головних храмів системи "П'яти монастирів".

ніжністю пригадувала Асію, де все – і небо, і земля, і повітря – випромінюють тепло і ласку. Та що там Асія! Опинись вона на будь-якій незнайомій вуличці в Кіото, у неї відразу виникало відчуття, що вона не раз вже тут була, їй зовсім нескладно було заговорити до першого ліпшого перехожого. Токіо ж завжди здавався їй холодним і байдужим. Тут вона почувалася чужоземкою' [8, с. 120].

Внутрішній стан героїнь, їх незахищеність у великому мегаполісі підкреслено замальовками природних стихій. Наприклад, Юкіко розповідає сестрам свої враження про страшні токійські вітри, а Сачіко в Токіо стає свідком стихійного лиха – на місто налітає страшний тайфун, який мало не руйнує дім Цуруко.

Проте родина Цуруко після переїзду швидко адаптується в нових умовах і починає вбачати у столичному житті багато переваг. Це, перш за все, певна внутрішня свобода, незалежність від думки оточення. Живучи в Осаці, родина була значно більшою мірою скута умовностями, мала дбати про престиж, переїхавши до Токіо, де їх ніхто не знає, можна було більше думати про бюджет сім'ї. Цуруко вбачала й інші вигідні відмінності Токіо від Осаки.

...大阪と違くて、どんなことしても誰も何とも云うもんはあれへんし、気楽なこともあるらしいねんわ。それに東京と云うことは、女がめいめい個性を貴んで、流行云うものに囚われんと、何でも自分に似合うもんを着る云う風やさかい、そう云う点は大阪よりもええ云うてるわ。

Oosaka to chigatte, donna koto shitemo daremo nanitomo iu mon ha arehen shi, kirakuna koto mo aru rashii nen wa. Sore ni Toukyou to iu koto ha, onna ga meimei kosei wo tattonde, gyuukou iu mon ni torawaren to, nandemo jibun ni niau mon wo kiru iu fuuyasakai, sou iu ten ha Oosaka yori mo ee iuteru wa.

‘На відміну від Осаки, в Токіо кожен зайнятий сам собою і не втручається в справи іншого. Крім того, тутешні жінки носять не те, що вважається модним, а те що їм пасує. В цьому сенсі, тут значно краще, ніж в Осаці’ [7, с. 221].

Акцентовано у творі увагу також і на тому, як швидко відбудовується місто після руйнівного землетрусу, які кардинальні зміни відбуваються тут з карколомною швидкістю. Прогулянки центральною частиною міста, особливо такі місця столиці, як Гінза і Ніхонбасі, справляють надзвичайно сильне враження і на сестер Макіюка, і на родину Штольців з Німеччини.

Також серед місць, які належало відвідати, перебуваючи в Токіо, був храм Мейдзі, побудований на честь імператора Мейдзі¹, храм Ясукуні, що вважається усипальницею “душ воїнів, які загинули за священну Японську імперію”, та храм Сенгакудзі, побудований на початку XVII ст., і є місцем захоронення “сорока семи самураїв”, історія яких стала прикладом вірного служіння та виконання васального обов’язку, прикладом дотримання кодексу честі самурая.

Є в столиці і зовсім особливе, священне для кожного японця місце. Звичайно і Сачіко як справжня японка відчувала тут найвище емоційне піднесення.

瑞雲棚引く千代田城のめでたさは申すもかしこいこととして、東京の魅力はどこにあるかと云えば、そのお城の松を中心にした丸の内一帯、江戸時代の築城の規模がそのま

¹ Імператор Муцухіто (1852–1912), перший імператор нового часу, правив країною з 1867 по 1912 рік.

ま壮麗なビル街を前景の裡に拘え込んでいる雄大な眺め、見附やお壕端の緑色、等々に尽きる。まことに、こればかりは京都にも大阪にもないもので、幾等度見ても飽きないけれど、外にはそんなに惹きつけられるものはないと云ってもよい。

Zuiuntanabiku sendai tashiro no medetasa ha mousumo kashikoi koto toshite, Toukyou no miryoku ha doko ni aru ka to ieba, sono o shiro no matsu wo chuushin ni shita marunouchi ittai, Edo jidai no chikujou no kibo ga sono mama soureina birugai wo zenkei no uchi ni kakaekonde iru yuudai na nagame, mitsuke ya o horihashi no midoriirou toutuo ni tsukiru. Makotoni, kore bakari ha Toukyou ni mo Oosaka ni mo nai mono de, ikurado mitemo akinai keredo, soto ni ha sonna ni hikitsukerareru mono ha nai to itte mo yoi.

Сачіко 'не могла не відчувати благоговіння, опинившись, наприклад, поблизу Імператорського палацу, цього заповідного острівця старовини в найсучаснішій частині міста, з його віковими соснами, величним замком і парадними воротами, водою в рові, затягнутою ряскою... Нічого подібного не побачиш ні в Кіото, ні в Осаці. Імператорським палацом Сачіко готова була милуватися без кінця. Але цим, власне, і обмежувалося для неї уся чарівність Токіо' [2, с. 119].

Отже, в образі Токіо поєднано декілька архетипів: центр сакрального, сучасне модерне місто, що швидко розвивається і змінюється, та периферія – глухі околиці, до яких ще не дійшли зміни і які справляють гнітюче враження.

Регіон проживання впливає на формування певних типових рис зовнішності і характеру. У творі неодноразово згадано про те, що кіотські жінки славляться особливою витонченою красою. Типовою кіотською красунею – тихою, сором'язливою, лагідною – була мати героїнь, і цю красу успадкували її доньки, особливо Цуруко і Юкіко.

Осакський характер передбачає те, що людина не любить поспіху. Осакські жінки, на відміну від столичних дам, менше подорожують, вони, можливо, трошки не такі підприємливі й активні, але їм притаманна виваженість, інтелігентність, душевна тонкість, тактовність.

Натомість столичних дам автор змалював доволі саркастично: 'безцеремонні і самовпевнені чепурухи'. Так пані Сагара, яка приїхала з Лос-Анджелеса і живе в Камакурі, висловлюється і поводить надзвичайно манірно. Вона 'висловлювалась виключно по-токійськи, тому звичної невимушеної розмови не вийшло'.

Отже, в концептуальному просторі твору образ міста відіграє надзвичайно важливу роль. Найяскравіше представлені такі міста району Кансай як Осака, Асія та Кіото, а також столиця Японії – Токіо, що належить до району Канто. Осака у творі уособлює малу батьківщину героїнь і асоціюється в першу чергу з батьківським домом. Невеличке містечко Асія символізує сімейний загишок, душевний спокій і гармонію з природою. Давня столиця Кіото виступає у творі центром духовності, скарбницею культурно-історичних цінностей, джерелом, що дає людині естетичну і духовну наснагу. Образ Токіо у творі найбільш суперечливий та багатогранний. З одного боку, це місто, в якому героїні не відчувають себе захищеними, в якому людина відчуває себе відірваною від соціуму, відчуженою, але водночас і значно вільнішою, розкутішою, менш залежною від думки оточення, ніж, скажімо, в Осаці. Це місто контрастів, в якому поєднуються модерне, надсучасне і старе, околиці, яких ще не торкнулися зміни. І, нарешті, це сакральний центр країни, місце, де розташований палац Імператора.

Варто також зауважити, що образ міста у творі Танідзакі вписаний у певний хронотип – це довоєнна Японія, на яку чекають великі потрясіння, що своєю чергою призведуть і до великих змін у містах, які змальовані в романі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Бабенко Л. Г.* Лингвистический анализ художественного текста. Теория и практика: [учебник, практикум] / Л. Г. Бабенко, Ю. В. Казарин. – М. : Флинта : Наука, 2003. – 496 с.
2. *Баррі П.* Вступ до теорії : літературознавство і культурологія / П. Баррі. – К. : Смолоскип, 2008. – 358 с.
3. *Лотман Ю. М.* История и типология русской культуры / Ю. М. Лотман. – СПб. : Искусство-СТБ, 2002. – 768 с.
4. *Львова И.* Предисловие / И. Львова // Дзюньитиро Танидзакі. Избранные произведения. – М. : Художественная литература, 1986. – Т. 1. – С. 5–28.
5. *Поповская Л. В.* Лингвистический анализ художественного текста в вузе / Л. В. Поповская. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2006. – 512 с.
6. *Селіванова О. О.* Актуальні напрями сучасної лінгвістики (аналітичний огляд) / О. О. Селіванова. – К. : Фітоцентр, 1999. – 148 с.
7. 谷崎潤一郎。細雪。上卷。新潮文庫。2007
8. 谷崎潤一郎。細雪。中卷。新潮文庫。2007.

*Стаття: надійшла до редакції 15.10.2010
прийнята до друку 15.11.2010*

**THE IMAGE OF THE CITY IN THE CONCEPTUAL SPACE
OF THE NOVEL “A LIGHT SNOWFALL” WRITTEN BY
JUN’ICHIRO TANIZAKI**

Olena Horoshkevych

*Lviv National Ivan Franko University,
Department of Oriental Studies,
1, Universytets'ka Str., room 239, Lviv, Ukraine, 79000,
tel.: (032) 239 47 04, e-mail: olena_goroshkevych@yahoo.com*

This article deals with the city's image as the main element in the conceptual space of the novel “A Light Snowfall” written by Jun'ichiro Tanizaki.

Key words: individual-author model of the world, artistic and imaginative concept, concept or the space, image of the city.

ОБРАЗ ГОРОДА В КОНЦЕПТУАЛЬНОМ ПРОСТРАНСТВЕ РОМАНА ТАНИДЗАКИ ДЗЮНЪИТИРО "МЕЛКИЙ СНЕГ"

Елена Горошкевич

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
кафедра востоковедения,
ул. Университетская, 1, комн. 239, Львов, Украина, 79000
тел.: (032) 239 47 04, e-mail: olena_goroshkevych@yahoo.com*

Рассмотрен образ города как ключевой элемент в концептуальном пространстве романа Танидзакі Дзюн'їтіро "Мелкий снег".

Ключевые слова: индивидуально-авторская модель мира, художественно-образный концепт, концепт пространства, образ города.